

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА	
ПРИМЉЕНО:	14. 05. 2021
	405/21

Универзитет у Бањој Луци
Факултет политичких наука
Комисија за оцјену и одбрану завршног рада на другом циклусу

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Предмет: Извјештај о оцјени завршног рада на другом циклусу Студијског програма социјалног рада кандидаткиње Јелене Лечић

Научно-наставно вијеће Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци на 85. сједници одржаној 11.04.2017. године донијело је Одлуку број 08/3.460-14-16/17. о именовану ментора и Комисије за оцјену и одбрану завршног рада на другом циклусу Студијског програма социјалног рада под називом *Системска породична терапија у социјалном раду*, кандидаткиње Јелене Лечић, у следећем саставу:

1. Проф. др Весна Шућур-Јањетовић, ванредни професор, ужа научна област Теорије и методологија социјалног рада, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан - предсједник комисије;
2. Мр Андреа Ракановић Радоњић, виши асистент, ужа научна област Подручја социјалног рада, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан;
3. Проф. др Драгана Шћеповић, ванредни професор, ужа научна област Подручја социјалног рада, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан - ментор;

Након што је прегледала и анализирала завршни рад кандидаткиње Јелене Лечић, Комисија подноси Научно-наставном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађеног завршног рада на другом циклусу под називом
Системска породична терапија у социјалном раду

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Јелена Лечић је рођена 19.05.1991. године у Требињу. Основну и средњу економску школу завршила је у Љубињу. Студиј социјалног рада уписала је 2010. године на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци. Дипломирала је академске 2014/15. године и стекла звање дипломирани социјални радник. Исте године уписала је и мастер студије социјалног рада такође на Факултету политичких наука у Бањој Луци. Приправнички стаж у трајању од једне године одрадила је у ЈУ Центар за социјални рад у Љубињу. Положила је стручни испит у области социјалне заштите у Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске и стручни испит за високу школску спрему у Министарству правде Босне и Херцеговине. Била је учесник већег броја едукација и курсева. Говори енглески језик.

УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ЗАВРШНОГ РАДА

Завршни рад на другом циклусу Студијског програма социјалног рада под називом *Системска породична терапија у социјалном раду*, написан је на укупно 149, од чега главног текста 132 странице, А4 формата, нормалних маргина, фонта 12 *Times New Roman* и прореда величине 1,5. Поред Увода и Закључка рад се састоји од дванаест поглавља распоређених у три дијела: *Методолошки оквир*, *Теоријска елаборација* и *Могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду*. Рад садржи резиме написан на српском и енглеском језику и списак од 80 јединица кориштене литературе.

У дијелу *Методолошки оквир* представљени су: проблем и предмет истраживања, циљеви истраживања, хипотетички оквир, методе и технике истраживања, научна и друштвена оправданост истраживања.

Дио *Теоријска елаборација*, који је фокусиран на теоријску расправу о кључним појмовима овог рада, састоји се од четири поглавља: *Породица и породични односи*, *Породична терапија*, *Системска породична терапија* и *Социјални рад*. У првом поглављу *Породица и породични односи* кандидаткиња говори о породици, теоријским приступима породици, индивидуалном и породичном функционисању, животном циклусу породице и појединца, вриједностима, потребама и функцијама породице. Кандидаткиња наводи и анализира бројне дефиниције појма *породица*, при чему се посебно усмјерава на одређења по којима је, за њено потпуно разумијевање, неопходно породицу посматрати као цјелину. Управо у оквиру системског приступа породица се дефинише као живи систем који представља организовану, релативно трајну, репродуктивну друштвену цјелину с ограничено промјењивим обрасцима понашања везаним за улоге, структуру и начин дјеловања. Садржај овог поглавља омогућује стицање увида о значају породичних односа за развој појединца и цјелокупног породичног система, али и стицање увида у могуће проблеме и кризе који се јављају у породичном функционисању. Кандидаткиња је фокусирана на разумијевање породице у контексту породичних односа и породичне

интеракције, на динамику породичних односа која је база породичне (не)функционалности. С обзиром на то да је породична терапија усмјерена на породичне односе у систему породичног функционисања, у другом поглављу, које носи назив *Породична терапија*, позивајући се на бројне ауторе, кандидаткиња елаборира породичну терапију као приступ који посматра породицу као цјелину и као отворени систем који је у непрестаној интеракцији са другим системима. Породична терапија је психотерапијски метод, психосоцијална интервенција чији је циљ откривање и отклањање симптома дисфункционалности појединца, чланова породице и породице у цјелини. Кандидаткиња се посебно бави компарацијом породичне терапије са другим психотерапијским приступима, предностима, које се, како наводи, огледају у чињеници да се, умјесто изолације индивидуа од емоционалних извора њихових конфликта, проблемима бави на њиховим изворима и фокусира се на односе, који су људе и довели на терапију. Породичну терапију анализира истовремено као метод, али и као оријентацију, при чему породична терапија као оријентација значи разумијевање људи у контексту сложених емоционалних система, а као метод обично подразумијева рад са цијелом породицом. Користећи бројне теоријске изворе у овом дијелу истражује и детаљно образлаже настанак и развој породичне терапије, школе и правце породичне терапије, говори о циљевима породичне терапије, прави паралелу између породичне и индивидуалне терапије. О породичној терапији говори као о веома широком појму у оквиру кога се налази хетерогена група приступа, много ширем од појма системска породична терапија, за коју се каже да је данас заштитни знак за ову групу психотерапијских метода. У трећем поглављу приказана је *Системска породична терапија*, која се налази у фокусу овог рада, у коме се истражују могућности њене примјене у социјалном раду. Користећи релевантну литературу, анализирајући наводе аутора који су дали највећи допринос у овој области и који су најпозванији да говоре о системској породичној терапији, кандидаткиња наводи и образлаже дефиниције, настанак и развој системске породичне терапије, циљеве, базичне концепте, елаборира правце и идеје системске породичне терапије, ток едукације системских породичних терапеута и фазе провођења системске породичне терапије. Посебно истиче карактеристике овог приступа у коме се породица посматра као цјелина, као систем који чине подсистеми (индивидуални, партнерски, родитељски, сиблинг), који се налазе у међусобној интеракцији. Системску породичну терапију објашњава као приступ који се заснива на интеракцијском методу, који сагледава породицу као живи систем у промјени, а индивидуалне понашајне обрасце „настале у сложеном матриксу општег породичног система“ (Чаловска-Херцог и сар., 2011), посматра као јединицу дијагностичког и терапијског дјеловања. Управо овај системски приступ породици чини је различитом од других психотерапијских приступа. Четврто поглавље *Социјални рад* фокусирано је на дефинисање социјалног рада, на принципе, вриједности и циљеве праксе социјалног рада, процјену породице и породичних односа у социјалном раду, као и на методе социјалне дијагнозе. У првом потпоглављу кандидаткиња анализира и образлаже многобројне дефиниције социјалног рада. У својим образложењима полази од општег одређења социјалног рада, узимајући у обзир да је, за постизање јаснијег

увида у повезаност социјалног рада и системске породичне терапије, неопходно социјални рад посматрати као практичну професију и као научну област. Свеобухватна теоријска анализа кључних појмова рада (породица, породични односи, породична терапија, системска породична терапија и социјални рад) омогућује стицање увида у њихову значајност и повезаност.

Дио *Могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду* састоји се од три поглавља, у којима се елаборира веза између социјалног рада и системске породичне терапије, домени оптималне примјене системске породичне терапије у социјалном раду, и индикације и контраиндикације за примјену системске породичне терапије. У првом поглављу овог дијела кандидаткиња је усмјерена на проучавање повезаности која постоји између социјалног рада и системске породичне терапије, и на анализу утицаја социјалног рада на развој породичне и системске породичне терапије. На основу теоријске елаборације уочава да су најзначајнији теоријски утицај на настанак и развој породичне терапије имале општа теорија система и кибернетика, а међу практичним доприносима велики утицај имао је управо покрет социјалног рада. Покрет социјалног рада дао је значајан допринос развоју породичне и системске породичне терапије захваљујући холистичком приступу у пружању помоћи сиромашнима, хендикепиранима, расељеним и избјеглим, те је од добротворног рада израстао у професионално диференциран приступ породици као цјелини, који је усмјерен на препознавање нарушених породичних односа. Кандидаткиња у овом дијелу говори и о доприносу системског приступа пракси социјалног рада, који се огледа у примјени квалитетнијих начина пружања помоћи, потпунијем разумијевању понављаних нефункционалних образаца понашања, у њиховом рјешавању и усмјеравању на међусобне односе чланова система. У овом дијелу разматра индикације и контраиндикације за примјену системске породичне терапије и закључује да се системски приступ користи за рјешавање веома бројних питања и проблема са којима се породице срећу. Приступ породицама као системима усмјерава се на међусобно понашање чланова породице, интеракције, повезаност и одвојеност чланова породице, функционисање породице, адаптацију на промјене, однос породичног система са другим системима, као и на функционисање породичног система у оквиру већих супрасистема. Наводи да су и бројна истраживања показала широко индикационо поље и ефикасност примјене овог психотерапијског метода код брачних тешкоћа, анксиозних стања, поремећаја расположења, психотичних поремећаја, алкохолизма, емоционалних проблема код дјете, депресивности и патолошког туговања након губитка члана породице и др. Као подручја у којима би теорија система била посебно корисна за проучавање породице препознаје успостављање и одржавање граница, интеракцију, комуникацију и контролу.

У поглављу *Домени оптималне примјене системске породичне терапије у социјалном раду*, анализирајући обимну литературу, али и законе и подзаконска акта који регулишу област социјалне заштите у Републици Српској, и дефинишу поступања надлежних установа, од којих је центар за социјални рад препознат као једна од основних установа система социјалне заштите, кандидаткиња истражује области социјалног рада у којима постоје

индикације за примјену системске породичне терапије. Посебно се усмјерава на тражење адекватних одговора на питања са којом категоријом корисника система социјалне заштите ће системска породична терапија дати добре резултате у раду. Износећи аргументе, дајући објашњења и детаљна образложења, позивајући се на литературу и нормативно правни оквир, кандидаткиња даје одговоре на постављене хипотезе рада, указује на значај системске породичне терапије у раду са породицама, и на њену могућу примјену у области социјалног рада, наглашавајући да системска породична терапија представља доминантну теоријску оријентацију у пружању помоћи породицама. Оваквим приступом у теоријском разматрању могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду сугерише се на ширину дјеловања у овој области. У поглављу Домени оптималне примјене системске породичне терапије у социјалном раду дефинисано је седам потпоглавља у којима су презентовани резултати до којих се дошло теоријским истраживањем. На крају сваког потпоглавља кандидаткиња даје закључни осврт на резултате теоријске анализе.

У петом дијелу завршног рада презентована су закључна разматрања. Износећи резултате продубљене анализе, кандидатиња истиче индикације и предности примјене системске породичне терапије у социјалном раду, које се огледају у томе да системским сагледавањем породице и породичних проблема, системска породична терапија даје значајне резултате у очувању стабилности и функционалности породице, породичних односа, породичне структуре, атмосфере, али и у побољшавању интеракције са другим подсистемима и супсистемима породичног окружења. Специфичност системске породичне терапије, која се бави заштитом породице и њених чланова, огледа се у томе да сваког појединца посматра као дио система, као дио породичног обрасца функционисања и понашања, што је чини примјењивом у области социјалног рада. На крају, кандидаткиња истиче да, и поред свих предности и индикација, системска породична терапија још увијек није у значајној мјери нашла своју примјену у области социјалног рада.

Структура завршног рада

Поред насловне стране, резимеа на српском и на енглеском језику и садржаја рада, структуру завршног рада кандидаткиње Јелене Лечић чине следећи дијелови:

- Увод (11-12. стр)
- Методолошки оквир (13-20. стр)
- Теоријска елаборација (21-109. стр)
- Могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду (110-141. стр)

- Закључак (142-143. стр)
- Литература (144-148. стр)
- Биографија кандидата (149)

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет овог теоријског истраживања је сагледавање могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду. У методолошком оквиру конкретизован је предмет истраживања, гдје је указано да се ради о теоријском истраживању, за које су, с обзиром на врсту истраживања, постављене хипотезе по критеријуму спознајне улоге. Полазећи од тога да је за теоријско одређење предмета истраживања значајно научно верификовано сазнање о појмовима који чине суштину овог рада, ширу теоријску основу чине научно верификована сазнања о социјалном раду, породици и породичној терапији. У ужем смислу, теоријско одређење предмета истраживања базирано је на схватању системске породичне терапије, као и њено довођење у везу са професијом и праксом социјалног рада. Операционално одређење предмета истраживања односи се на конкретизацију предмета истраживања до чега се дошло на основу теоријске елаборације појма системске породичне терапије и могућности њене примјене у области социјалног рада. Рад чини цјелина у којој се говори о породици, породичним односима, динамици породичних односа, породичној терапији, системској породичној терапији и социјалном раду као научној, професионалној и практичној дјелатности у којој системска породична терапија има значајне могућности примјене.

Постављени *научни циљеви* овог рада су: научна дескрипција и анализа појмова који чине категоријално-појмовни апарат; теоријско разматрање подручја социјалног рада са фокусом на дисфункционалне породице и породичне односе; теоријска елаборација породичне терапије, са фокусом на елаборацију системске породичне терапије; указивање на значај системске породичне терапије у рјешавању конфликтних ситуација унутар и ван породице и довођење у везу системске породичне терапије са професијом социјалног рада, односно указивање на подручја социјалног рада у којима је могућа примјена системске породичне терапије. Као *друштвени циљеви* утврђени су: унапређивање праксе социјалног рада; повећање нивоа знања о породичној терапији и њеним приступима; подизање свијести о значају примјене системске породичне терапије у социјалном раду, као методу за ефикасније и дуготрајније рјешавање конфликта; подстицање социјалних радника да се едукују из области системске породичне терапије, и адекватније рјешавање проблема појединачна, чланова породице и породица у цјелини.

У складу са врстом истраживања, формулисане су *хипотезе* по критеријуму спознајне улоге: радна и помоћне хипотезе. Радна хипотеза истраживања је: Системска породична терапија има широке могућности примјене у различитим областима социјалног

рада, у раду са појединцима, члановима породице и породицама у цјелини. Знања из системске породичне терапије могу унаприједити праксу социјалног рада.

Радна хипотеза је доказивана кроз помоћне хипотезе у којима се претпоставља: Проблеми у областима које се тичу породично-правних односа (поремећени породични односи, поремећени односи родитељ-дијете, насиље у породичним односима, занемаривање и злостављање дјецe, поремећени партнерски односи, поступак развода брака - поступак мирeња, поступак повјеравања малољетне дјецe, поступак контактирања родитеља и дјецe након развода брака) најефикасније се могу рјешавати примјеном системске породичне терапије; Системска породична терапија се може примјењивати у раду са: малољетним делинквентима и њиховим породицама, породицама које имају дијете са сметњама у развоју и породицама лица са инвалидитетом, породицама које имају адолесценте, у суочавању са кризним ситуацијама (адолесцентне кризе), бившим зависницима и њиховим породицама након завршеног лијечења, хранитељским породицама, стараоцима, усвојиоцима, лицима збринутим у хранитељске породице, лицима која су под старатељством и усвојеницима.

МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

У складу са предметом, циљевима истраживања и постављеним хипотезама, у раду су кориштене основне, општенаучне и методе прикупљања података. Од основних метода примјењене су методе анализе, синтезе, дедукције и индукције, генерализације и апстракције. Метода *анализе* кориштена је приликом елаборације предмета истраживања и одређивања циљева истраживања, код формулисања хипотеза, као и приликом елаборације научне и друштвене оправданости. Ова метода је кориштена током извођења закључака који указују на могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду и на могућности унапређења праксе социјалног рада (дескриптивна и експликативна анализа). Помоћу методе *синтезе* спозната су својства и односи између појава које чине суштину овог рада и указано је на повезаност између системске породичне терапије и социјалног рада. Метода *индукције* омогућила је да се, на основу појединачних одређења, ставова и закључака о основним појмовима који чине суштину рада, дође до општих закључака који указују на значајност психотерапијских приступа за праксу социјалног рада, а метода *дедукције* је омогућила да се, на основу општих знања о породичној и системској породичној терапији, дође до појединачних и конкретних ставова и закључака о њиховој улози, значају и могућностима примјене у пракси социјалног рада. Методом *генерализације* дошло се до општих ставова који указују на суштину овог рада, односно омогућено је прецизније одређење предмета истраживања и долажење до конкретнијих закључака.

Помоћу методе *апстракције* указано је на области социјалног рада у којима је могућа примјена системске породичне терапије, као и значајност овог приступа за адекватније и ефикасније рјешавање проблема код појединаца, чланова породице и породица у цјелини. У раду су примијењене и општенаучне методе (хипотетичко-дедуктивна и аналитичко-дедуктивна метода). *Хипотетичко-дедуктивна метода* омогућила је да се провјере постављене хипотезе, чије доказивање је указало на битност и суштину системског приступа у социјалном раду, односно на широке могућности примјене овог приступа у области социјалног рада. *Аналитичко-дедуктивна метода* примјењивана је кроз анализу емпиријских и теоријских истраживања. Анализом релеватних сазнања дошло се до конкретних ставова о значају системског приступа у социјалном раду. Од метода прикупљања података примјењивана је *анализа садржаја*, која је кориштена кроз анализу релевантне литературе и нормативно правног оквира, који регулише област социјалног рада. Помоћу ове методе, на систематичан и објективан начин, дошло се до података о карактеристикама истраживаних појава. Анализа садржаја докумената кориштена је кроз поступак систематизованог мануелног биљежења података, при чему је као инструмент ове методе кориштен нестандардизовани евидентациони образац.

РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ И ДРУШТВЕНИ ДОПРИНОС ЗАВРШНОГ РАДА

Научна оправданост овог истраживања огледа се у проширивању сазнања о системској породичној терапији, о социјалном раду, као и у провјери примјене актуелног научног сазнања у пракси социјалног рада. Научна оправданост произилази из значаја теме истраживања, проблема, предмета истраживања, али и карактеристика самог истраживања. Научна дескрипција, као и свестрано сагледавање предмета истраживања, доприносе продубљивању и проширивању сазнања о могућностима примјене системске породичне терапије у социјалном раду. Размишљања и резултати до којих се дошло овим истраживањем, које је теоријски засновано, усмјерена су на упознавање са новим и квалитетнијим методама стручног рада, а управо се научни значај огледа у развијању иновација у пракси, у трагању за концептуалним методским моделима. Иако је ово истраживање теоријско, оно може бити предмет даљих истраживања, која могу представљати значајан допринос у унапређењу рада са корисницима социјалне заштите. *Друштвена оправданост* се огледа у чињеници да се сагледавањем могућности примјене системске породичне терапије у социјалном раду унапређује пракса социјалног рада. Поред тога што је оријентисано на унапређење дјелатности социјалног рада и примјену нових метода стручног рада, ово истраживање је и практично оријентисано на пружање адекватнијег третмана, с циљем ефикаснијег задовољавања потреба корисника, обезбјеђивања адекватније заштите и побољшања квалитета живота корисника. Унапређење праксе социјалног рада доприноси побољшању начина рјешавања породичних

конфликата, што за резултат има ефикасније исходе и повећање броја функционалних породица. Интерес друштва је очување интегритета породичне заједнице, те је у складу с тим основа система друштвене бриге да се породици обезбиједи услови за вршење и остваривање породичних функција.

Разматрања и резултати до којих се дошло на основу теоријске елаборације системске породичне терапије и области социјалног рада указују да системска породична терапија има велике могућности примјене у раду са породицама са поремећеним породичним односима, са малољетним делинквентима и њиховим породицама, са породицама које имају дијете са сметњама у развоју и породицама лица са инвалидитетом, у раду са бившим зависницима и њиховим породицама након завршеног лијечења, породицама адолесцената које се суочавају са кризама, али и у области хранитељства, старатељства и усвојења. На основу наведеног кандидаткиња закључује да системска породична терапија има значајну улогу у рјешавању проблема са којим се сусреће савремена породица, али и савремени социјални рад, да системски приступ може допринијети развоју праксе социјалног рада, довести до ефикасних рјешења проблема корисника социјалне заштите и унаприједити квалитет њиховог живота. У складу с тим, добијени резултати указују на потребу едуковања социјалних радника и других стручних радника за примјену системске породичне терапије у социјалном раду.

ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија сматра да је кандидаткиња Јелена Лечић обавила истраживање у складу са пријављеном темом, да завршни рад садржи битне елементе научног истраживања и обиљежја самосталног дјела, и да задовољава методолошке услове прописане правилима о изради мастер рада. У раду су систематизована шира теоријска сазнања о предмету истраживања и приказани резултати који су указали на домене оптималне примјене системске породичне терапије у социјалном раду.

Увидом у завршни рад и осталу приложену документацију, Комисија закључује да кандидаткиња Јелена Лечић испуњава прописане услове за одбрану мастер рада.

Имајући у виду наведене чињенице и оцјене, Комисија Научно-наставном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Баној Луци

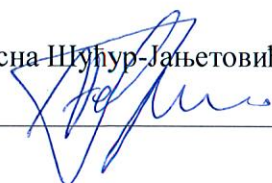
ПРЕДЛАЖЕ

да Јелени Лечић одобри јавну одбрану завршног рада на другом циклусу из области студија социјалног рада на тему *Системска породична терапија у социјалном раду*.

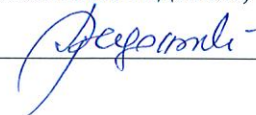
Бања Лука, 14. 05. 2021. године

КОМИСИЈА:

1. Проф. др Весна Шућур-Јањетовић, члан-предсједник

2. Мр Андреа Ракановић Радоњић, члан

3. Проф. др Драгана Шћеповић, члан-ментор

Број:08/1.403/21

Датум:13.05.2021.

На основу члана 3. Правилника о поступку провјере оригиналности завршних радова студената на II и III циклусу студија Универзитета у Бањој Луци број 02/04-3.2688-4/17 од 28.09.2017. године издаје се

У В Ј Е Р Е Њ Е

Овим се потврђује да је мастер рад кандидаткиње **Јелене Лечић** под називом „**Системска породична терапија у социјалном раду**“ провјерен путем званичног софтвера за откривање плагијата дана 13.05.2021. године.

Шеф библиотеке

Жина Жујача
44

Продекан за научноистраживачки рад

[Signature]

ДОСТАВЉЕНО:

- Ментору
- А/А